

A Jupiter közelsége

Nem lehet pontosan tudni, miből lesz szenzáció. Ritka, rendkívüli, leg-eseménynek kell lennie valaminek, hogy kellő méretűre fel-fújja a média. Vagy nem. Voltak már sokkal kedvezőbb Perseida-maximumok is, mint az idei, de mégis, a 2010-es jelentkezés legalább annyira emlékezetes lesz számunkra, mint az 1993-as (elmaradt) kitörés.

A fokozott érdeklődés jele az, ha állandóan szólnak a telefonok, és az érdeklődők a csillaghullás részletei felől kérdezősködnek. Igen, jöhetnek hozzánk a Polarisba csillaghullani, de jobban teszik, ha elkerülnek minket, mert a fényszennyezett fővárosi égbolt nem alkalmas a meteorozásra. Jobban teszik, ha elhagyják a várost, vagy legalább felmennek a Normafához vagy a Hármashatár-hegyre. Beesik egy-két tévéstáb is, néhány rádiótól is telefonálnak. A lebeszélő kampánynak nincs sok hatása, este a 2003-as Mars-közelséget megidéző tömeg áramlik a Laborc utcában, hosszú sor kígyózik a lépcsőn, a távcsövek mögött. Az előadóban szakkörösünk, Baracki Zoltán egymás után tartja a kiselőadásokat a meteorokról, Guinness-rekordot akar felállítani – összesen 10 előadásig jut. Vannak, akik kempingszékkel érkeznek, vannak, akik leheverednek, és hanyatt fekvé várják a meteorokat. A kora este még biztatóan derült égre fokozatosan felhők érkeznek, csak mutatóba látni perseidákat. Ha egy-egy meteor mégis felvillan, óriási üdvírgalgs kíséri. Hajnalban mennek el az utolsó látogatók. Összesen 600-an keresték fel aznap éjjel kis csillagvizsgálónkat. 2003 augusztusa óta nem volt ilyen sok látogatónk egyetlen éjszakán.

Az őszi nagy eseményévé vált a Jupiter szeptember 21-i oppozíciója, ami egybeesett az Uránusz oppozíciójával és az őszi napjegy-egyenlőséggel. Azon a héten kedden és csütörtökön volt nagy látogatói roham, mindkét este 100–100 érdeklődő ostromolta távcsöveinket. Ezúttal láthatták is azt, amiért jöttek, a Jupiter tényleg megmutatta szebbik arcát,

és sokan láthatták az Uránuszt is, hiszen a két óriásbolygó ugyanazon a napon volt szembenállásban, tehát közel is látszottak egymáshoz, ami igencsak megkönnyítette a hatodik bolygó azonosítását. A változatosság kedvéért szeptember 25-én kitelepültünk, ezúttal a Millenárisra, a Kutatók Éjszakája központi helyszínére, ahol megszámlálhatatlanul sokan pillanthattak távcsöveinkbe. A fő célpont természetesen ismét a Jupiter volt.

Jó lenne, ha ez az érdeklődés folyamatosan megmaradna, ugyanolyan folyamatosan, ahogyan a Jupiter látható, mert hiszen a bolygók nem úgy működnek, hogy csak az oppozíció éjszakájára ugranak elő a világűr mélyéből egy kis közelségre, hanem hónapokon át megfigyelhetők. Ezt olvasóink jól tudják, azonban a pillanatnyi médiászenzációk által irányított nagyközönséghez már nehezebben jutnak el az efféle „bonyolult” üzenetek. Sőt, tulajdonképpen egyáltalán nem jutnak el. Persze abban az internetes világban, ahol van olyan hírgyűjtő portál, amelyik napi 5000 friss hírt ígér látogatóinak, vagyis percenként 3 és felet, valóban csak szenzációval lehet érdeklődést kelteni.

A hét eseményei meghihlették az asztrotájékép-fotósokat is. Ábrahám Tamás és Ladányi Tamás felvételei bejárták a világ ismert honlapjait (APOD, National Geographic). A Jupiter és az Uránusz együttállásáról – mások mellett – Baranyi Zoltán és Megyes István is készített felvételeket. Az oppozíció hete nem egyszer kiváló légköri nyugodtsággal párosult. Ekkor született a 38. hét csillagászati képe is, melyet Pete László és ifj. Bezák Tibor készített a győri Egyetemi Csillagvizsgáló 30 cm-es Newton-reflektorával (megtekinthető Hírportálunkon és jelen számunk belső borítóján).

Pete László így írja le a kép készítésének körülményeit: „Egy nappal a Jupiter szeptember 21-i emlékezetes szembenállása után rendkívül nyugodt légköri viszonyok

mellett sikerült megörökíteni az óriásbolygó felhőzetét.

A kép készítése tulajdonképpen a Kutatók Éjszakájának köszönhető. Azon a rendezvényen ugyanis a távcsövünkre szerelt webkamera képének közvetítését terveztük. Ahhoz, hogy ez mindenképp sikerüljön – akár akkor is, ha esik az eső – előre felvettem a Jupiterből néhány percnyi filmet.

Korábban (1989 óta) soha nem láttam a Jupiteren ennyi részletet a Győri Egyetemi Bemutató Csillagvizsgáló távcsövével. A bolygó éppen szembenállás közelében járt, ez talán még egy kis segítség volt a rendkívül nyugodt légkör nélkülözhetetlen közreműködése mellett. Nem utolsó sorban a távcső mechanikájára azelőtt még nappal szereltük fel az új léptetőmotoros óragépet. Ez szintén sok zavaró holtjátéktól és periodikus hibától »mentette meg« a felvételt.

Szitzky Gábor nyúli magán-csillagvizsgálójának 40 cm-es féműszerével is fantasztikus látványt nyújtott a bolygó és holdrendszer. Szeptember 23-án délelőtt az alábbi, lelkesült hangvételű e-mail érkezett Nyúlról:

„Pete Lacival mi is néztük a binobenzővel a Jupitert éjfél körül, éjjel kettő felé pedig Barlow 2x-ezővel webkameráztunk. Soha nem láttunk ennyire nyugodt Jupiter-képet, ráadásul ilyen óriási nagyítással. Ájuldoztunk, a Ganymedesen 861x-es nagyítással egymástól függetlenül láttuk ugyanazt a részletet. Tehát igaz a legenda, hogy részletek látszhatnak egy Jupiter-holdon. Utólag a Starry Night Pro Pluszal azonosítottuk, hogy az, amit láttunk egy sötétebb terület és a pólusközeli, igen világos vidék kontrasztos határvonala.

(A távcsövet blende nélkül, teljes nyílással is tudtuk használni, hála a nyugodtságnak. Így elvben az elméleti 0,35–0,4"-es felbontást is ki tudtuk használni. Éljen Schné Attila, aki a főtükröt készítette!)”

Számos kiváló felvétel érkezik bolygórova-tunkhoz az óriásbolygóról. Éder Iván Csillaghegyről, egy 30 cm-es Newton-távcsővel kapta webkameravégre a Jupitert szeptember 21-én és 22-én este. Mindkét fotón rengeteg részlet látható, a 21-i felvételen a Ganyme-

des korongján részletek is kivehetők! Szokás szerint rengeteg kítűnő felvételt kaptunk Stefan Budától, Ausztráliába szakadt honfitársunktól.

A Jupiter kedvező láthatósága jelenleg is tart. Ennél a hatalmas bolygónál nem sokat számít, hogy földközelpén van-e vagy sem, mindig kínál elegendő látnivalót. Hogy el ne felejtsem: tavasz óta alig látszik a SEB, a Déli Egyenlítői Sáv, és immár rendszeresé vált, hogy webkamerás észlelők a Jupiter légkörébe csapódó kisbolygókat örökítenek meg.

Az észleléseket bolygós rovatunknál várjuk, a bolygok@mcse.hu címen.

Mizser Attila

Jupiter-felvételek a belső borítón

1. A Jupiter az átvonuló Ganymedesszel Stefan Buda felvételén, mely július 28-án 08:35 UT-kor készült Melbourne-ből. 40,5 cm-es Dall–Kirkham-távcső, DMK21AU04 kamera, Edmund-szűrők.

2. A Jupiter szeptember 22-én, a győri Egyetemi Csillagvizsgálóból. Pete László felvétele a 38. hét csillagászati képe lett Hírportálunkon. A felétvel 300/2130-as Newton-távcsővel készült. 18 mm-es orthoszkopikus okulár, okulárprojekció, Philips ToUcam 740k webkamera. Képfeldolgozás: Registax 5, a végső simításokat Bezák Tibor végezte Photoshoppal.

3. A Jupiter szeptember 22-én 22:20 UT-kor. Éder Iván felvétele Csillaghegyről készült 30,5 cm-es f/27-es Newton-reflektorral és webkamerával.

4. Az óriásbolygó szeptember 23-án 22:26 UT-kor Csókakőről, Maróti Tamás felvételén. 250/1200 GSO Newton, f/26, Scopium kamera.

5. A Jupiter október 1-jén 12:10 UT-kor. 40,5 cm-es Dall–Kirkham-távcső, DMK21AU04 kamera, Edmund-szűrők. Stefan Buda felvétele.

6. A Jupiter október 8-án 11:00 UT-kor. 40,5 cm-es Dall–Kirkham-távcső, DMK21AU04 kamera, Edmund-szűrők. Stefan Buda felvétele.